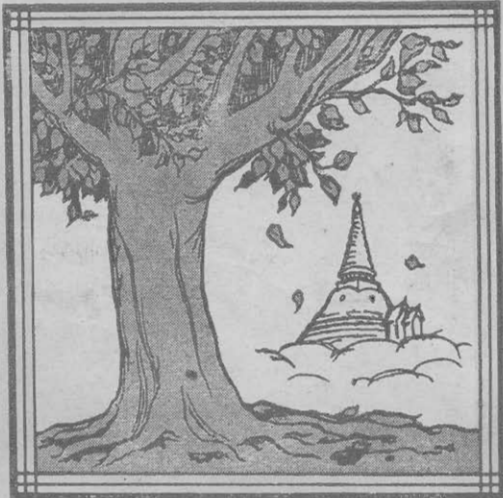

๗๐/๒๑

หนังสือชุดประเพณี

พิธีสมโภชเดือน
ประเพณีทำบุญตักบาตร
เรื่องสงกรานต์

๑๑

สำนักพิมพ์ธรรมสาร: เข็ญขประเพณี
สงกรานต์สมโภชเดือน

พิศมโกชเกอน

ของ

พระยาอนุมานราชชน

ประธานคณะกรรมการสาขาทางขนบธรรมเนียมประเพณี

สำนักวัฒนธรรมทางระเบียบประเพณี

ตามนัด เขยพ ทวอลฉก หงงจื่อเองห้องสมุด

พิธีสมโภชเดือน

ข้าพเจ้าจะเล่าเรื่องประเพณี เกี่ยวกับพิธีสมโภชเดือนให้
ท่านฟัง จะเล่าเท่าที่ข้าพเจ้าทราบ เมื่อเป็นเช่นนี้เรื่องที่จะเล่า
ก็เป็นธรรมดาต้องมีขาดตกบกพร่อง ไม่ครบถ้วนเพราะความไม่รู้
ท่านต้องให้อภัยแก่ข้าพเจ้าในข้อนี้ด้วย

ชนชาวประเพณี ไม่ว่าจะเกี่ยวกับเรื่องสมโภชเดือน
หรือเรื่องใดๆ ก็ต้องเป็นดังที่สืบต่อกันมาจนนานจนดง
รูปเป็นพมพเดียวกัน ทว่าดงรูปเป็นพมพเดียวกัน หมายถึงถึง
สำคัญที่เป็นมุดฐานของประเพณีเท่านั้น จะมีแปลกมแตกต่างกัน
ออกไปแก่แต่ส่วนที่เป็นปลัดย่อย ซึ่งอาจเปลี่ยนแปลงได้ตามกาล
สมัย แต่ถ้าไปเปลี่ยนแปลงส่วนสำคัญของประเพณีด้วยเมื่อใด
เมื่อนั้นก็ไม่ใช่ประเพณีได้อีกต่อไป เราจะได้ว่าใครเป็นคน
ไทยหรือคนต่างชาติ ก็อยุ่ที่ภาษามระเบียบประเพณี นกริยาทำ
ทางและมอะไรอันออกหตายอย่างรวมกันเป็นนคคกถกถกษณะของ
ชาติไทย ดังเหตุานเป็นสมัตทบทรรพมรุษให้ไว้แก่เรา เป็นมรดก

ตกทอดมาหลายชั่วอายุคน จนถึงเราซึ่งเป็นผู้รับในปัจจุบันนี้ ถ้า
 เราไม่มีมรดกอันเป็น บคคตติลักษณะของชาติที่เท่ากับเราเป็น
 ชาติที่เกิดใหม่ไม่มีอดีตไม่มีวัฒนธรรมของเราเอง เหตุนี้หน้าที่
 ของเราไม่ใช่ทิ้งของโบราณเพราะไม่ชอบ แต่อยุ่ที่รู้จักรักษารัจ
 คติแปลงแก้ไขใหม่ของแปดกของใหม่ที่เหมาะกับสมัยเข้าไปแทรกซึม
 ด้วย ของโบราณนั้นจึงจะไม่ตายไม่สูญไป เพียงแต่จะรักษาไว้
 เฉยๆ มีเท่าใดก็มอญเท่านั้นยังไม่พอ เราจะต้องรู้จักปรับปรุง
 เพื่อทำมรดกอันเป็นต้นวัฒนธรรม ให้มีความมั่งคั่งงามด้วย จึงจะได้
 ชื่อว่าเป็นผู้รักษา วัฒนธรรมชนชาติ เพราะเมื่อวานแบบผู้ใหญ่
 ก่าเห็นดี เราจะรู้จักกาดภายในได้ เราต้องรู้จักกาดในขณะ
 นี้ แต่เราจะรู้จักกาดในขณะนี้ได้ กัดด้วยรู้จักกาดที่ดวงมาแต่
 เดียก่อน เพราะดังที่เป็นปัจจุบัน มั่งคั่งเป็นอดีตปนอยู่มาก
 และยังมีอดีตพลอยไม่น้อย จะหลุดจากอดีตไปหาได้ไม่ ข้าพเจ้า
 กัดว่ามานี้ ต้องการจะให้เห็นความสำคัญขอประเพณี ว่าเรา
 ควรจะรักษาไว้อย่างไรและแค่ไหน แต่ต้องพูดอย่างรวบรัด
 เพราะมีเวลาพูดจำกัดต้องขอประทานโทษด้วย

ข้าพเจ้าทราบว่ามีนานาชาติ ทั้งตะวันออกและตะวันออก
 ย่อมมีพิธีเกี่ยวกับเด็กเกิดใหม่ เป็นประเพณีกันมาแต่โบราณ

นานไกล พิธีเหล่านี้ย่อมจัดทำกันเป็นต่าง ๆ ตามลักษณะอันเป็น
 เอกเทศของชาตินั้น ๆ แต่เมื่อย่อเอาแต่ใจความกึ่งเจตนาหรือ
 ความมุ่งหมายเป็นอย่างเดียวกัน คือต้อนรับขวัญเด็กเกิดใหม่
 ด้วยความยินดีปราศ ทำพิธีให้บังเกิดสิริมงคลแก่ผู้ทมาใหม่ใน
 ลักตามคติความเชื่อดั้งเดิมมาแต่โบราณ เมื่อพระราม
 สัมภพกวดตติศาสตร์พรรณนาเอาไว้ว่า

“ ฝนดอกไม้โปรยลงมา เพราะเทวดาได้มันส์ปรา
 เถ่าประชาชนอาณาจักรในกรุงอโยธยา ก็ดีใจเหมือนกับเทวดา
 ต่างประดับประดาอาคารบ้านเรือนด้วยเฟื้องระย้าและธงทิว ปัด
 ไล่วิวทุกหนแห่ง มีหมู่หญิงนำของขวัญอันเป็นสิริมงคลบรรจุ
 ตั้งในถาดเงินถาดทองนำเข้าไปในพระราชวัง ปากกร้อองเพลง
 และเมื่อได้กระทำกรเวียนรอบกุมารแล้ว ก็โปรยปรายของ
 ขวัญลงบนพนัก และหมอบกราบอยู่แทบบาทกุมารหลายครั้ง
 หลายครา เหล่านักขบรองก็กล่าวถวอนสดุดีเฉลิมพระเกียรติ
 ใครมีอะไรก็นำเอาไปถวายเป็นของขวัญ ไม่ขาดสักคนทีเดียวใคร
 ที่เดินไปบนถนน จะไม่ย่ำไปบนชะมดเขียงหญ้าฝรั่นและผงไม้
 จันทน์เป็นไม้ จันทน์เป็นปลัดถ้อยด้วยตั้งเหล่านหอมตบอบ

อวดไป บ้านใครเรือนใครก็มีคนตร็ดดัดดีเป่าว่าเรงยหนักน

“ ท้าวทศพรทรงปลตบปลตมยงนถ เมอทรงกระทำพช
นานพชศรราช (คือพชมกตอทศกับรรพบุรช) เดร์จแด้ว
ทรงอวยทานแก่พราหมณาจารย์ด้วยแก้วแหวนเงินทอง และด้วย
โคอินคักดัดทช รวมความกตองว่า การส่นุกส่นานบานใจ ได้
เกิดม้และเป้นไปนกรงอโยชยาย่างมโหพราดิเรก จนพระ
ชาทศยบงเกิดควมพศงตตั้งนถมตกคินไปตงเดอน โดยท
พระชาทศยเองกไม่รศักเพราะตมคค ข้างประชาชนกไม่ส้งเกด
เห็นเพราะส่ว่างใส่วรงโรจน์ ด้วยควงประทบชชวดเหมือนกัน
หมตทงกตางวันและกตางคิน ”

เมื่อพระรามส่มภพ เขาตใจถงปานนค่นเป้นกถเด่า
ก้จะตองเกนเตยไปบ่างตามโหวารของกถ เพราะกถเป้นค่นกนถ
นถค่นทหวทาทก้จะให้ไตรศทางประพนชเป้นชอใหญ่ ไม่ช่นก
ประวศค้ศาดศร์โดยตรง แต่อย่างร้กต้ย้อมแด้ดงว่านโอกาสอิน
เป้นพิเศษเช่นชอธนาประชาราษฏร์ ย้อมมคควมยินค้ปรตากน
ทถหน้า ค่างพากนถ้อมใจถววยพระพรแก่พระราชกุมาร ให้
ทรงพระเกษมธำราญ ทรงพระเจริญด้วยดั่งศร์ดัดดีค่มกค

ต่อไปข้าพเจ้าจะขอเล่าเรื่อง ทำขวัญเดือนของชาวบ้าน
เขาจัดทำกัน เพื่อให้ทราบแต่ย่อแต่ยก่อน

เมื่อเด็กคลอดแล้วได้ ๓ วัน นิมิตาพนเขตอินทราจจากที่
กล่าวกันว่า “ตำมฉนวนตกลูกคน” พ่อแม่ก็ใจทำขวัญ
เด็ก ทำแต่ย่อ ๆ ค้อมบายศรีปากชามและเครื่องบทรพดและม
เวียนเทียนพอเป็นพิธี เมื่อเด็กมอายุครบได้เดือนหนึ่งบริบูรณ์
ก็จัดการโกนผมไฟและทำขวัญเป็นงานใหญ่ ออกหน้าออกตา ตาง
ทกมตงขอเด็กในตอนนดวย เป็นเรื่องรบริองเด็กทเกิดใหม่ช
ทะเบียนเป็นสัมาชิกในสักต ต่อจากนั้นกมพชรขอสัเปิด ข้าพเจ้า
กล่าวเรื่องตอนนอย่างย่นย่อ เพราะท่านอาจหาหนังสือทวดด้วย
เรื่องนมาอ่านเองได้ ส่วนเรื่องพชรสัมโภชของหลวงพ่อก
เรื่องนหาหนังสืออ่านได้ยาก ทงข้าพเจ้าเองกมความร่นอยเป็น
แค่ได้สัระดับมาอย่างไร ก็ขอเล่าไปตามที่ได้สัระดับมาเท่านั้น

ข้าพเจ้าทราบว่แต่ก่อนน เมื่อเจ้านายประสัคได้ ๓ วัน
กมพชรเรียกว่ “สัมโภชสัมฉวน” จะตกในวันไรครบ ๓ วันก
ทำจริง ๆ เวตาเย็นพระบาทสัมเด็จพระเจ้ายฮิวเส็ดตั้ง
บายศรีแกวทองเงินสัารบเด็ก พรหมฉนทาการเบกฉวน เจ้า

นายผู้หญิงเวณเทียนในหองตำหนัก เจ้านายผู้ชายไปนั่งอยู่ข้าง
 นอก ผึ้งอุ้มเจ้านายซึ่งประดัดใหม่ ไซ้ผ้าใหญ่ในพระราช
 วงศ์ตั้งคักกิด ถัดจากนั้นเมื่อเจ้านายที่ประดัดคมพระชนมายุครบ
 เดือนหนึ่ง กรมส้มโภชเดือน

ส้มโภชเดือนชื่อแต่ว่าเดือน ทจวังแฉ้วแต่โหระจะหาฤกษ์
 เดือนหนึ่งดวงแฉ้วไปเป็นไคกัน เวดาศยามเสด็จลงมาเจ้านายผู้
 เด็กๆเชิญหีบพระตั้งขคามเสด็จด้วย การส้มโภชนั้นทำเหมือน
 ส้มโภชตำมฉวน มีการเพิ่มขึ้นแต่พระราชทานนาตั้งขแฉะทรงเจ
 แกพระเจ้าตงเชอซึ่งประดัดใหม่ ในเมื่อพราหมณทำกิจเสด็จแฉ
 แฉะทรงถอพระตั้งขคบบ้างเจิมเสด็จไปในหองในด้วย เข้าใจว่า
 พระราชทานนาตั้งขแฉะทรงเจิมให้แก่พระราชมารดา หรือเจ้าจอม
 มารดาแฉ้วแต่กรณด้วย เสด็จจากถับออกมา ก็ประกอบการ
 ขนพระอุ้ตอไป มีการตงพระอุ้เพิ่มขนในการส้มโภชเดือนน
 ด้วย เชิญเสด็จพระเจ้าตงเชอตงพระอุ้ ทรงวางทองถัมกับ
 ไปพระราชทานชื่อตงในพระอุ้ แฉ้วมพราหมณ์สองคนไควพระอุ้
 กถอม คำทักถ่อมนั้นปรากฏว่า ไซ้คำสรรเสริญพระเป็นเจ้าใน
 เวดากถ่อมหงส์ในพิชิตซึ่งช้านนเอง แฉ้วแฉะถองถองอย่าง
 พชทชาวบ้านเขาหากัน จะมีหรือไมกไม่ทราบ พระอุ้หนุนถ่าน

ด้วยใ
 คานท
 แฉ้ว
 ทำเห
 ด้ที่ใ
 ชาติ
 ผู้ใ
 กับพ
 มกา
 รงช
 ใคเท
 ตงต
 อย่า
 มะพ
 จะเ
 อยา

อยู่ข้างด้วยไม้ไผ่คั่นรอบตัวหุ้มผ้าขาวตามยาวแห่งปากพระอุณห มีไม้
 กระจ่างคานหัวเมื่อบีตของขนานอยู่ดั่งข้างตามยาว เป็นพิณเชือก
 ยาวกรวยแฉกกับเจ้าพระอู เชือกนหนึ่มผ้าขาวเหมือนกัน เจ้าพระอู
 ทำเหมือนเชิงตบแด ทาเขยวหัวเมื่อบีตของ (ดูตัวอย่างพระอู
 ใต้ที่ในสถานพิพิธภัณฑ์แห่งชาติ)

นอกจากนี้ควรจะมีการเจริญพระเกษยา อย่างชชาวบ้าน
 ชาติกันเรียกว่า โคนผมไฟน ในเวลาเช้าด้วย แต่ก่อนท่าน
 ผู้ใหญ่ซึ่งมีเมตตาเด่าให้ข้าพเจ้าฟังว่าท่านไม่ได้เห็น เห็นเขาทำ
 กับพวกหม่อมเจ้าเข้าใจว่าถ่ายถอนเอาแบบในวงมาทำเหมือนกัน
 มีการสวมมณฑกเยนวันหนึ่งก่อน ใช้พระดั่งซี่ ๕ รูปถึง ๗ รูป
 รุ่งชนเวตาฤกษ์ โคนผมไฟ ทำเหมือนตดจก แต่โคนผมเอา
 ใจเท่าจกไม้ โคนหมด แล้วเอาตงอาบนานในขันเชิงใบใหญ่ซึ่ง
 ตงตอมไว้ด้วยราชวตคตกรกระดาศเด็ก ในราชวตคตนมกรง
 อย่างกรงนก เตียบกุงเงินอนทาชนไว้บนคอกนอก ใบหนึ่งกับตก
 มะพร้าวอกบีตกระดาศเงิน ใบหนึ่งบีตกระดาศทอง ใบหนึ่งกับตก
 จะเอาเด็กตงอาบนานในขันเอาของตงนชบนำในขันก่อน เมื่อ
 อาบนานเด็กเสร็จแล้วกวทาชวตคตไปทีเดียว จดเอาพานมาช้อนๆ

กันเป็นบาศัตรี โดยมากเป็นพานถม มีบาศัตรีปากขามต่างหาก
 นอกถนนกมฉนมรองพาน ได้ชาวฝรั่งบักแว่นคิดเทียบจะเป็น
 ๓ แว่นหรือ ๕ แว่นก็ตามแต่จะจัดได้ กับมีมะพร้าวอ่อนปอก
 เปิดอกเจาะปาก มีช้อนรองพานด้วยตามเคย ในกาบเบ็ก
 แว่นนั้น ถ้าย่างคึกพราหมณ์เบ็ก แดงญาติทไปช่วยงานนั้น
 ทงผู้หญิงผู้ชายช่วยกันเวรนเทียบ และมีการผูกมือเด็กเสิร์จแด้ว
 กเขาตงเปิดมแนววมถงถวงา ถ้าย่างคึกพราหมณ์โกวเปิด แต่
 ไม่มีคำกต้อม ถ้าย่างเดวใคร ๆ ก็ได้ เปดนั้นทำไม่มีกำหนด
 ฅฎฐาอะไร แต่สายซักโกวนั้นเป็นสร้อยทองคำ

ตามทพรรัตนามาน ก็เป็นอย่างเดยวกับทชาวบานจิตทา
 แต่มพิเศษออกไปบ้างเป็นขรรรมดา เทาทชาวเจาเดาแมน ก็เป็น
 เดาทเทาทราบดงถดาวมาเดว เรืองของชาวเจาจึงจบเพียงแคณ.

ประเพณีทำบุญตักบาตร

ของ

พระยาอนุนามานราชชน

ประธานคณะกรรมการสาขาทางขนบธรรมเนียมประเพณี

สำนักวัฒนธรรมทางระเบียบประเพณี

ประเพณีทำบุญตักบาตร

ถ้าท่านเคยไปนอกเมือง ไปในท้องถื่นที่อยู่ห่างจากที่
ประชุมชน ท่านจะมีโอกาสดูเห็นความงามอันมอญตามธรรมชาติ
ไม่ว่าบ้ายแจ่งความบอกขายของ ให้มองเห็นรถถกนย่นตา ถ้าวิน
ไว้ในตอนเช้าตรู่ไม่เมฆฝน ท่านจะเห็นท้องฟ้าทางทิศตะวันออก
ดางควราวทองแดงแฉงเรื่อ ๆ เจ็ดสีทอง บัดเดียวใจก็แผ่ซ่านเห็น
อร่ามสว่างไสวไปทั่ว ความมดมอญแห่งซำมดักหมดไป กลายเป็น
เป็นความแจ่มใสคล้ายกับว่า ธรรมชาติ อำนวยสวัสดิ์ดีใหม่ แต่ความ
ซนบาน ทุกสิ่งทุกอย่างกำลังตนพ้นจากหตุบอย่างเข้มขำ เวทนา
อย่างนทกอบอกว่า เป็นเวทนาที่จิตใจอยู่ไกลชิดกับคนตรกวนพนช
ขณะเดียวกันนั้น เป็นเวทนาของท่านออกบิณฑบาตตามเขต
ตะแวงบ้าน จะเห็นท่านออกจากวัดเดินมาเป็นแถว มีสัมภาร
หรือพระผู้ใหญ่เดินนำหน้า ถัดมาเป็นพระอุกวัดตามลำดับพรรษา

แก่เธออ่อน ท่านเดินด้วยอาการสงบเสงี่ยมอย่างเข้มข้ำเป็น
 ระเบียบเรียบร้อย ข้ำ ๆ นาน ๆ สัมภารทออยู่หัวแถวจะชายตา
 ข้ำแดงดหางแถว ซึ่ง^๒เป็นพระบวชใหม่ยังไม่ขำนาญจัดเจนใน
 ชีวิตของสมณะ ถ้าพระรูปใดถูกบวมจ้ำวรหลุดหรือเดินออกแถว
 ท่านก็เตือนให้รวดเร็ว เวลาดึกให้แผเมตตาจิตอยู่เรื่อยไป เพราะ
 ด้วยมีความงามความสงบทางกายและทางใจอย่างนี้ ชาวบ้านจึง
 มีศรัทธาความเลื่อมใส และเรียกการไปบิณฑบาตของท่านว่า
 มาโปรดสัตว์ สภาพที่กล่าวนี้ท่านจะหาดูได้ยากที่กลางใจเมือง
 และในกรุง ซึ่งมีแต่ความรีบเร่ง มีรถยนต์เดินกันปรดปราด
 อาจทับเอาได้ง่ายถ้าไม่ระวัง กาดเวตาและสิ่งแวดล้อมเปิดยื่นตั้ง
 ต่าง ๆ ก็ต้องเปิดยื่นตาม ถ้าไม่เปิดยื่นตามก็เข้ากับสภาพความ
 เป็นอยู่ที่เปิดยื่นไปไม่ได้

การไปบิณฑบาตในกรุงเทพฯ แม้พระท่านจะไม่ได้เดิน
 เป็นแถวเหมือนที่กล่าวมาข้างต้น แต่เมื่อท่านจะเข้าไปบิณฑบาต
 ท่านก็ยกวิชาประเพณีเดิมของตนดงามของท่านไว้ องค์ไหน
 มาก่อนก็เขาก่อน องค์ไหนมาหลังก็เขาหลังตามลำดับเป็นท่านเอง
 เดียวกับที่เรียกกันในพวกสมณะใหม่ว่าเขาคิว อะไรที่ทำให้ท่าน

รุจกหน้าทของท่าน ก็เพราะท่านมระเบียบวินัย คือ เด็ชยวคท
 คองปฏบคคศึกษา และมทงผากาด้าพดศรเป็นเครองคุมครองท่าน
 ให้อยู่ในระเบียบวินัย ใคร ๆ เมื่อเห็นผ้าเหตองกยกมือไหว
 เพราะเป็นเครองหมายหรือสัญลักษณ์แห่งความสูงส่งดัดของค้ำนคิด้ช
 แคการเข้าแถว ด้าคบัก่อนหลังของท่านในการบมณฑตเมอกอนน
 ดางท กมเดกตกคชยวค ซงมบบณฑตแทนอาจารย์ไมรุจกหน้าท
 แียงชนหน้าพระเพอ รับประทานอาหาร บมณฑต โดยมารยาท พระท่านไม
 ว่าอะไร เพราะท่านรู้ว่าถ้าคนได้บাত্রเขาเห็นก็จะจิดการกับเด็ก
 คนนเอง เรองกเป็นเซนนจริง พอเด็กเข้าไปบบณฑต
 ผู้ทำบุญเขาก็ไมได้บাত্রให้แก่เด็ก แคชให้ไปรอกคยอยู่ก่อนจน
 ได้บাত্রพระเสร็จทุกองค์แล้ว จึงจะให้เด็กคนนั้นมารบบณฑต
 ได้ เท่ากับสอนไปในตัวให้เด็กรุจกหน้าทเขาอกอนและเขาหถึงตาม
 ด้าคบัของแถว ถูกเขาอย่างนทเดยวเดกกเขตและจำได้ แต่ทงน
 มิได้หมายคความว่า เด็กคนนจะคงประพฤคคยอย่างนนเมื่อเติบโต
 โคเป็นผู้ใหญ่แล้ว เพราะคน ๆ เดียวกน เมื่อวออย่างด้ามัญญอจ
 อยู่ในระเบียบวินัยหรือไมก็ได้ ถ้อยู่ในสถานทและกาตเวดทาที่
 มเงอนไซและตั้งแวดด้อมต่างกน

ย้อนกลับมาเล่าเรื่องบทบาทเมื่อแต่ก่อน พวกเด็ก
 ศึกษาวัดซึ่งไปบทบาทแทนอาจารย์ ดังคราวไปกับทะเลาะ
 เบาะแว้งกันเองด้วยเรื่องแย่งกันรับอาหารบทบาท ดังที่บาตร
 พัดตกหลุดจากมือลงไปกองอยู่ที่ดินก็เคยเห็น ถ้าเป็นเช่นนั้น
 เด็กที่บาตรพัดตก จะรีบหยิบด้วยบาตรหนีไปทันที เพราะมี
 วิตวาถ้าบาตรตกในบ้านใคร เขาถือว่าเป็นอปรีชาบุญไร เท่า
 กับมรดกออกกามาตกในบ้าน ถ้าผู้ใดทำบาตรพัดตก จะต้อง
 ถูกย่นตนด้วยสัตว์โค โขงคังค เด็กมนูเรองชนิด จึงระวังเรื่อง
 ทำบาตรพัดตกซึ่งอาจจะเสียหายถึงแตกได้ อันที่จริงเด็กวัด
 ไม่ใช่จะเป็นเช่นนั้นไปทั้งหมด ส่วนมากเป็นเด็กดมด้มมาคารวะ
 และขยันหมั่นเพียรในการงานตามหน้าที่ เพราะพระผู้เป็นอาจารย์
 ท่านคอยเอาใจได้สั่งสอนอยู่เสมอ แต่เด็กที่เกเรไม่เอาถ่านกม
 บางเป็นธรรมดาไม่ว่าที่ไหน ส่วนคนโดยมากมักเพ่งเต่งเอาแต่
 แง่เดียวมากกว่าแง่ดี เพราะธรรมตาของสามัญชนเป็นเช่นนั้น
 เหตุฉนั้น ขนชอบว่าเด็กวัดแถวก็เห็นเป็นไม้ดีไปทั้งหมด พดอให้
 วัดเสียชื่อไปด้วย แล้วยังเคยตามปามไปตั่งตั่งอื่น ๆ ที่เป็นของ
 วัดจำเอาไปด้วย เช่น มวยวัด หนังกัดวัด ครัววัด หั่ววัด ไก่วัด
 หมูวัด และอะไรวัด อีกอย่างหนึ่งซึ่งท่านรู้จัก แต่อย่าให้

ต้องบอกเลยว่าดะอะไร ที่ก่ดาวกันเชนนกเป็นความจริง แต่เป็น
ความจริงเพียงด้านเดียวคอดานหงซังไม่ใช่ด้านหน้า

คราวนี้จะว่าถึงคนตกบาตรหรือได้บาตร กัมระเบียบ
ประเพณีเขาแถว (หรือเขาคิว) ตามลำดับมาก่อนมาหลังเหมือนกัน
ที่ไม่แย้งกันได้บาตร เพราะทุกคนรู้ตัวว่าถึงตนจะอยู่ปลายแถว ก็
มีโอกาสดี้ได้ได้บาตรเต็มมือไป แต่เป็นเรื่องการบุญการกุศลเกี่ยว
กับศาสนา ความรู้สึกเชนนกเหตะ ที่เท่ากันเป็นเจ้าหน้าที่โดย
ปริยายอยู่ในตัว คอยระวังเอาใจได้ดูแลตนเองและบังคับให้
เขาแถวตามลำดับมาก่อนและมาหลัง เกิดเป็นนิสัยความเคยชิน
จน แถวจึงกลายเป็นประเพณีตกลงมา

ยังมีประเพณีตกบาตรอีกอย่างหนึ่ง เป็นเรื่องตกบาตร
ของส่วนรวมในวณที่ก่กาดหรือวณที่ก่กานดทำบุญเป็นพิเศษ ตก
บาตรกันอย่างนี้ จัดทำกันในถานวัดถานนาหรือถานบ้านแถวแต่
เรื่อง เขาปลุกเป็นร้านยาวชนในวัด จะเป็นร้านชวคราวหรือ
ถาวร จะมหลังคาหรือไม่มีก็ตามที่ เรียกกันว่าร้านตกบาตร
เวลาเข้าวณงานตกบาตร ที่ในถานวัดจะแอดดด้วยฝูงคน ถ้าก่ดาว
อย่างภาษาของชาวบ้าน ก็ว่าคบคองด้วยลึบปรุฎีกาทงแกเฒ่า

และหนุ่มสาว แต่งตัวด้วย ๆ และรวมทงเด็ก ๆ ด้วย ซึ่งเท่า
 กับพาไปเข้าโรงเรียนฝึกหัดประเพณี ให้เห็นความมีระเบียบและ
 ความพร้อมเพรียงของหมู่ ดุสิตนุกครกคนมากอยู่ ที่รานตึก
 มาตรการตรงเรียงอยู่เป็นแถว มีจำนวนเท่าพระสังฆทใน
 วัด ทนแถวตั้งบาตรขนาดใหญ่ให้เห็นเด่นเป็นพิเศษ เรียงกัน
 ภาบาตรพระพุทธรูป เป็นบาตรทำด้วยดินกม ทำด้วยทองเหลืองกม
 แถวแต่ทองกม ถ้อย่างดกเป็นบาตรเหล็ก ดุสิตอย่างใดทีใน
 พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ บาตรทงหมคนตองมีเชิงบาตรไว้รองรับ
 ถ้าไม่กตงไม้ใครอยุ่ ถอกนภาถาวางบาตรกับพน เมื่อไปเกิด
 ชาติหน้าหวัจะถานถอยงเหมือนกนบาตร ถดกนนัก เพราะใครๆ
 ก็ไม่อยากมถกษณะเช่นน เมอวางบาตรแถวเอาฝาบาตรวาง
 หงายไว้ข้างหน้าหรือข้าง ๆ บาตร แถวแต่ระเบียบความสะอาด
 และสถานที่ คราวนตปประดกักเข้าแถวกันตามลำดับ งาม
 แห่งชาติให้ผู้ชายได้บาตรอยู่ด้านหนึ่ง ไม่ให้ปะปนกัน ทจิต
 ระเบียบอย่างนกดในแห่งหนึ่ง เพอยบยงคนต่างจำพวกไว้ก่อน
 อย่ำให้เกิดชดกันในเวลาทำบุญทำทานกรกศด ถ้าคนองปาก
 คนองมือกเป็นบาป ดกชาวได้บาตรพระพุทธรูปก่อนแล้วจึงได้

2400
© 373

บาตรอื่นต่อ ๆ ไปตามลำดับ ถ้ามีแกงกตขามตำหรือต้มด้วย
 ใต้น้ำในชามเดียวกันได้กลายเป็นแกงจำพวกเดียวกัน ส่วนของ
 หวานและส้มดกตกไม่ได้ในฝาบาตร ของที่ได้บาตรมีมากมาย
 เพราะใคร ๆ ก็ตั้งใจมาทำบุญ ประเดี๋ยวเดียวก็เต็มบาตรเต็มฝา
 พวกผู้ศรัทธาต้องคอยถ่ายตวงกระบุงตวงภาชนะกันบ่อย ๆ ประเพณี
 ตักบาตรกันอย่างนี้ ก็เพื่อเปิดโอกาสให้ทำบุญกันได้ทั่วถึง ไม่
 ต้องเหลือเอากลับบ้าน บ้านด้วยความเสียใจว่ามาทางที่ไม่ได้ทำบุญ
 ส้มดกตกลงใจไว้ การทำบุญกันอย่างนี้ ตำบลของใคร ๆ ก็ทำ
 ในวัดประจำตำบลของตน ความรู้สึกจงมผลกนทงพระและชาว
 บ้าน ถ้าเกิดอนทไปจากถิ่นหรือตำบลตน

ชาวไทยส่วนใหญ่นับถือพระพุทธศาสนา ซึ่งข้อว่าการทำ
 บุญทำกุศลแล้ว ก็มีคนศรัทธาเต็มมือ และท่านจะเห็นความพร้อม
 เพรียงในเรื่องอย่างนี้ ก็ที่ในท้องถิ่นที่อยู่ห่างออกไป ซึ่งมีคน
 ไม่มากมายหลายชนิดเหมือนในกรุงในเมือง คำสอนจะรุ่งเรือง
 กอปรมีคนมากยงศรัทธาอยู่ ไม่ใช่อยู่ที่พระสงฆ์หรือพระผู้
 หน้าที่ของท่านแต่ฝ่ายเดียว แต่ยังต้องมีประชาชนส่วนใหญ่มิ
 ศรัทธาและรู้ว่าพระท่านทำอะไรประพฤติดังไรด้วย จึงจะมีความ

นบถอและศรัทธาพร้อมเพรียงกันทำบุญ ต้องมีประกอบกันทั้ง
 ต้องฝ่าย และเขากันได้เต็มความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เหตุนี้
 จึงมีคากดาวมาแต่โบราณว่า วัดกับบ้านขาดแยกอย่างใดก็ไม่
 เป็นวัดเป็นบ้าน ด้วยประการฉะนี้.

เรื่องสังกรานต์

ของ

พระยาอนุมานราชชน

ประธานคณะกรรมการสาขาทางขนบธรรมเนียมประเพณี

สำนักวัฒนธรรมทางระเบียบประเพณี

เรื่องสังกรานต์

ถ้าท่านแหงนหน้าดูท้องฟ้าเวลาดวงคนเมื่อดอกนาค ท่าน
จะเห็นดวงดาวพร่างพร่างไปทั่วฟ้า เรียงรายกันอยู่เป็นหมู่ ๆ
อย่างระเกะระกะ มีแต่เห็นยิบ ๆ รัยบับตา คนโบราณมองดู
หมู่ดาวเหล่านั้นแล้ว ก็มักเห็นเป็นรูปต่าง ๆ เช่น นาคา ไถ นน
ดาวจรเข้ โนนดาวตลกไก่ ดังนี้เป็นต้น ในบรรดาดาวเหล่านั้นมีอยู่
พวกหนึ่งซึ่งอยู่ในแนวที่سمىคว่า เป็นวิถีที่พระอาทิตย์โคจรหรือ
ผ่านเข้าไป วิถีหรือทางที่سمىคว่าพระอาทิตย์ผ่านเขาไป มีรูป
โค้งเป็นวงกลมคล้ายรูปไข่ จากเห็นอไปได้ เรียกว่าจักรวราศี
จักรแปลว่าวงกลมคจกจรด ราคีแปลว่ากองหรือหมู่ เช่นในคำ
วามัญราคี แปลว่ากองมัญ ถ้าใช้กับเรื่องดาวก็แปลว่าหมู่ดาว
จักรวราศีนั้นแบ่งออกเป็น ๓๒ ดวงเรียกว่า ๓๒ ราคี แต่ละราคีก็มี
ดาวหมู่หนึ่ง ซึ่งมีชื่อตามรูปที่มักเห็นเป็นดาวกะ ดาวงู ดาว
คนคู่ ดาวปู และดาวอื่น ๆ เรียงเป็นลำดับกันไปจนครบ ๓๒ ราคี

เมื่อพระอาทิตย์แรกผ่านเข้าไปในจุดของหมู่ดาวอะไร และเมื่อไร
 ภาษาไทยใช้ว่า “ยกขึ้นตั้ง” เช่น พระอาทิตย์แรกผ่านหมู่ดาวแกะ
 ก็ใช้ว่า “ยกขึ้นตั้งราศีเมษ” เมษแปลว่าแกะ เมื่อผ่าน
 หมู่ดาวแกะไปเข้าหมู่ดาวงูซึ่งอยู่ถัดไป ก็ใช้ว่า “แล้วยกไปตั้ง
 ราศีพฤษภ” พฤษภแปลว่างู เวลาที่พระอาทิตย์แรกผ่านเข้าไป
 ในหมู่ดาวใด เรียกว่าสังกรานตเดือน สังกรานตแปลว่าผ่าน
 หรือเคลื่อนย้ายเข้าไป เพราะระยะเวลาตั้งแต่พระอาทิตย์แรกยก
 ขึ้นตั้งราศีหรือหมู่ดาวใดก็ว่าจะผ่านพ้นแถวเขาดัง ออกราศีหนึ่ง ก็
 เป็นเวลาใดเดือนหนึ่ง เมื่อผ่านไปตามจักรราศีโดยลำดับจนครบ
 ๓๒ ราศี ก็เป็นเวลาใดปีหนึ่ง ที่เราเรียกชื่อเดือนของเราว่า
 เมษายน พฤษภาคม และอื่น ๆ ต่อไป ก็เรียกเอาตามชื่อของหมู่
 ดาวที่ดาวมาข้างต้น เดือนเมษายนก็คือเดือนทมถการเขามาถึง
 ดาวแกะ เดือนพฤษภาคมก็คือเดือนทมถการเขามาถึงดาวงูดังนี้
 เป็นต้น เทาที่บรรยายมานั้น บรรยายตามแนวโหราศาสตร์ ซึ่ง
 ถือเอาโลกที่เรายืนเป็นแกนทรงของจักรวาล ไม่ใช่ถือเอา
 ดวงอาทิตย์เป็นแกนทรง แต่จะถือเอาโลกหรือพระอาทิตย์เป็น
 ทรง แม้จะอย่างไรก็ตามก็ เมื่อว่าในทางคำนวณก็ดังกัน

เฉพาะเดือนเมษายน เมื่อพระอาทิตย์ยกขึ้นสู่ราศีเมษ
เรียกเป็นพิเศษว่าวันมหาสงกรานต์ เพราะเขาถือว่าเป็นวันชน
ปีใหม่ เขาในทันทฆาพเจ้าหมายถึงชาวอินเดียเฉพาะในมัธยม
ประเทศ มหาสงกรานต์เป็นวันที่พระอาทิตย์เดินบัดจากใต้ไป
เหนือ ดังจะสังเกตเห็นได้จากแดดทมนายที่จากใต้ไปเหนือทีละน้อยๆ
จนมาถึงกึ่งกลางพหุพทเราอยู่พอดีในตอนนั้น เวลากลางวันและ
กลางคืนมีเท่ากันหมดทั่วโลก เรียกในภาษาโหราว่ามัธยมกาด
เฉพาะวันมหาสงกรานต์ในภาษาสันสกฤตเรียกว่าวสันตวิษุวัต ซึ่ง
ท่านผู้หนึ่งบอกข้าพเจ้าว่าตรงกับที่แต่ก่อนเรียกว่าพลัสสงกรานต์
วสันตวิษุวัตในภาษาอังกฤษเรียกว่า Spring Equinox อันเป็นวัน
ย่างเข้าฤดู Spring ของเขา ฤดู Spring คือที่เราแปลว่าฤดูใบไม้
ผลิ ตรงกับฤดูวสันตวิษุวัตในภาษาสันสกฤต ซึ่งเป็นคนละคำกับ
ฤดูวสันตวิษุวัตหรือฤดูฝน อันที่จริงฤดูวสันตวิษุวัตในเขตนานแรมแคว้น
ที่ ๒๓ มีนาคม เกิดขึ้นจากเวลาที่กำหนดไว้เดิมคือ วันมหา
สงกรานต์มาแล้วถึง ๒๐ วันกว่า เหตุที่คงเคลื่อนไป เกี่ยวข้องเรื่อง
ที่ในภาษาอังกฤษเรียกว่า Equinoctial Precession อันเป็นคำ
เฉพาะในวิชาดาราศาสตร์ เหตุที่ความสามารถที่ข้าพเจ้าจะอธิบาย
ให้แจ่มแจ้งได้ โปรดอ่านข้อความที่เกี่ยวกับเรื่องตรงนั้น

วาดด้วยเรื่องสังกรานต์ในพระราชนิพนธ์ เรื่องพระราชนิพนธ์๓๒เดือน
เอาเถิด

ฤดูร้อนหรือฤดูใบไม้ผลิทางเมืองเราไม่มี แต่ว่าพอฤดู
ตกในระยะเวลาที่เราชาวไทยซึ่งส่วนใหญ่ประกอบกิจการรวม กำลัง
ว่างจากทำไร่ไถนาและเก็บเกี่ยวข้าว (ยกเว้นนักชู้ได้) เราจึงถือ
เอาวันสังกรานต์เป็นวันทำบุญใหญ่วันหนึ่งในชวบทปี และเดินส่นก
วันแรกเป็นเวลาต่อไปอีก ๒ วันหรือมากไปนั้นก็เคยมี ถ้าฝนยังไม่
ตกตงดมากมักเดินส่นกกันต่อไป นี่ก็ดาวเฉพาะผู้มีอาชีพทำนา
ในหมู่บ้าน ๆ ล้วน ๆ การเดินส่นกวันแรก ในวันสังกรานต์
เรียกว่าเดินส่นกขัตฤกษ์สังกรานต์ ตามประวัติเทศกาลสังกรานต์
มี ๓ วัน ดาวบกลม ๔ วัน ถ้าบั้นนางสังกรานต์นอนหลับตามา
บั้นหลังดีดวงพาหะทรง คือมาภายหลังเที่ยงคนไปแล้ว แต่เดี๋ยว
วางกำหนดเป็น ๓ วันเสมอไป วันมหาสังกรานต์ในบั้น นาง
สังกรานต์ไม่ต้องนอนหลับตามาเพราะพระอาทิตย์ยกขึ้นสู่ราศีเมษ
เวดabayโม่งเศษ จึงเป็นแต่นางมาบั้นหลังดีเอเท่านั้น

ข้าพเจ้าเล่าเรื่องสังกรานต์ในลัทธิเป็นความวิ
ชยารวมบริดี ก็กินเวลาเล่าเกือบครึ่งของเวลาที่มอย จะเล่า

เรื่องนางตั้งกรานคตง ๗ ให้ท่านฟัง ก็เดาไม่ได้ ด้วยเวลาจำกัด จึงจะตัดสินใจไปเล่าเรื่องตั้งกรานคตในตอนที่เกี่ยวกับประเพณี แม้กระนั้นก็จะต้องเดาและเดาได้เฉพาะบางอย่างเท่านั้น ครั้นจะขอเล่าเรื่องตนเหตุและประเพณีปล่อยปลาในวันตั้งกรานคต เป็นของกำนดคือของที่ให้กันด้วยความนับถือแก่ท่านผู้ฟังในวันตั้งกรานคตต่อไป

ท่านที่อยู่ในกรุงเทพฯ คงยังจะจำกันได้ว่าเมื่อก่อนนั้นพอใกล้ถึงวันตั้งกรานคตจะได้ยินเจ้าร้องขาย “ปลาปล่อยโว” ไปตามตะแวงบ้าน ปลาปล่อยนั้น โดยมากเป็นชนิดปลาที่เขาไม่กินกัน เพราะเป็นลูกปลาดุกตัวเล็กๆ จับเอามากๆ ได้สะดวกเพราะมันคกคดัก จับได้กรวมเอามาขายตั้ง ปลาเหล่านี้เคยเห็นเป็นลูกปลาหมอมากกว่าปลาชนิดอื่น เพราะปลาหมอมันอดทนไม่ตายง่าย พวกเจ้าหาบเร่ไปรับซื้อเอามาขายอีกต่อหนึ่ง เมื่อก่อนนั้นซื้อขายกันรอยตัวเป็นราคา ๓๐ สตางค์เป็นอย่างแพง แต่เดี๋ยวนี้ขายตัวละ ๒๕ สตางค์หรือมากกว่านั้น ผิดกับราคาเมื่อก่อนอย่างฉับตม แม้มีราคาแพงก็ยังมขายน้อยเจ้า ใครยืนเดี่ยวร้องขายเขาหามากเหมือนเมื่อก่อน เพราะผู้ซื้อมัก

ขอเอาไปกิน ไม่ได้ขอเอาไปปล่อยให้ทรายเป็น ปล่อยให้
 ฝังราคาเพิ่มชนหลายสิบเท่าตัว ที่เบนเช่นเพราะจำนวนปลา
 ไม่พอกับจำนวนคนกิน ปลาเล็กปลาน้อยเดี่ยวนกกินได้ทงน
 เมื่อไม่ได้ซื้อปลาเอาไปปล่อย แต่ว่าเขาไปกิน อย่างนกแยะ
 อีกไม่ช้าปลาก็จะมีจำนวนลดน้อยลงไปทุกที เพราะปลาไม่
 มีโอกาสจะเติบโตเพื่อสืบพันธุ์ ในที่สุดก็จะมีปลากิน นอก
 จากจะต้องช่วยมันด้วย ช่วยมันก็ช่วยตัวเรานั่นเอง

ทำไมต้องปล่อยให้ปลากินในเขตกาดสังกรานต์ จะปล่อยให้
 ไหวนอน เช่นวันเข้าพรรษาวันศีลหรือวันอื่น ๆ บางไม่ได้หรือ
 เหตุไร จึงถือว่าปล่อยให้ปลา ระหว่างเขตกาดสังกรานต์ได้บุญมาก
 กว่าปล่อยให้ไวนอน เรื่องเห็นจะเป็นอย่างนี้ เขตกาดสังกรานต์
 ตกในฤดูร้อนหน้าแดงอากาศกำลังร้อนจัด ตามหนองและแอ่ง
 ทั่วๆ ไปนางวดแห้ง กอนนานจนไปเป็นเวตาหนานา ที่ใดซึ่งเป็น
 ที่ลมที่ตาเช่นในภาคกลาง ดางแห้งนำท่วมตบฝั่งแม่น้ำคดลอง
 ไหลบ่าเข้าไปท่วมทุ่งท่วมนา ฝูงปลาก็ถือโอกาสว่ายน้ำไปหากิน
 เพราะมีอาหารอุดม แล้วไปวางไข่ เมื่อไข่เกิดเป็นตัวลูกปลา
 แล้ว ยังไม่ทันจะเติบโตมากตดลงอย่างรวดเร็ว ชาติตอนเป็น
 หวง ๆ คงเหลือแต่หม่นอายุก็เท่าเบนนางและหนองบง ฝูงปลาที่

หนตามาตดงไปยงแม่นาถาคตองหรือหนองบงทมนาตดตบได้
 ทนทวงท กพนภยไปได้ แต่ทหนไม่ทนกม ส่วนมากมกเบ้น
 ฤกปลา เพราะม่ความขำนาญจตุเจนในชวีตนอยกว่าพ้อปลาแม่
 ปลา กตคคางอย ในที่สัดนาตามแองหรือหนองนาขนาดเดกแห่ง
 งวดรวดเร็วโดยถำดับ ปลาเหล่านนกเขาตาจนตองคคคก อัก
 ไม่เข้าพอนางวดแห่ง กตองตายหมด นอกจากปลาควทมความ
 อดทนหมกโคตนอยไต้่นาน ๆ ช่งจะมีไต้แต่ปลาางชระนิตเท่านน
 เहनชาวบ้านจิงชอบพากันไปจับปลาตคคก ถำจับได้ทีเบ้น
 ฤกปลาจะเอาไปกินก็ม่มีเนอมหนึ่งอะไร ทงกมปลาตวโตกิน
 อยุ่แล้ว จิงเอาฤกปลาที่จับได้ไปไต้คุมไต้ให้เดยงไว้จะเอาบุญ
 แถ่นำเอาไปปล่อยตามแม่นาถาคตองในวันสังกรานต์ เพื่อเพิ่ม
 บุญกุศลททำไว้ จิงเกิดเบ้นประเพณปล่อยปลาในวันสังกรานต์
 แถ่นตามไปถ่งปล่อยนกดวย

ประเพณนนี้ม่ว่าประเพณไต้ ส่วนมากเมื่อแรกตงชน
 ย่อมม่ความหมายเบ้นประโยชน์แก่ส่วนรวม คนส่วนมากเห็นค
 กเขาอย่างทำตามแถ่นับตอกันมา เกิดเบ้นแบบประเพณของ
 ทองถิ่นแถ่นองชาตชชน ครนมาภายหลัง ความเบ้นอยเปดิยน
 แปรดงหรือเกิดอนทไป แถยงถอบเบ้นประเพณกนอย เราจิงมถง

ไม่เห็นคนเหตุที่เกิดขึ้นอย่างนั้น ๆ เช่น ประเพณี
 ปล่อยให้ปลาในวันสงกรานต์เป็นตัวอย่าง ซึ่งเดิมก็เพื่อประโยชน์
 จะช่วยให้ปลาเด็กปลาน้อยที่ตกคัดกรอดตาย จะได้มีโอกาส
 ด้ับพิษพิษ คือไป ที่ชาวบ้านทำเช่นนั้น เมื่อกล่าวในสมัยนั้น
 ก็เท่ากับช่วยตนเองทางอ้อมในทางเศรษฐกิจ คือสงวนพันธุ์
 ปลานั่นเอง ซึ่งตนเองไม่รู้จักตัว ดังท้องถิ่นไม่มีประเพณี
 ปล่อยให้ปลาในวันสงกรานต์ เท่าที่ข้าพเจ้าทราบ เช่นในจังหวัด
 ชลบุรีก็ไม่เห็นเหตุ เพราะประชาชนอยู่ชายทะเล ส่วนใหญ่
 มีอาชีพทางประมง จึงมีแต่จับปลามากกว่าปล่อยให้ปลา บุญ
 ที่ได้จากปล่อยให้ปลาในวันสงกรานต์จึงไม่มี

ประเพณีปล่อยให้ปลาในวันสงกรานต์ของหมู่บ้านชาวไทย
 เขมรอยู่ เขามิประเพณีให้ปลาไปปล่อยกันอย่างสันตสนาน
 เห็นในหน้าข่าวหนังสือพิมพ์โฆษณาว่าให้ปลาส่งกรานต์บินบน
 มณีหญิงสาวหน้าแฉล้มแดงตัวสวยๆ เขากะบวชนแก่กันมาก คนไป
 ดูให้ปลากันคับคั่ง ดูให้ปลาหรือเบ็ดเตลย ที่ตกไปคุดหญิงสวยๆ
 ที่เต็มใจแต่งตัวมาอวดเพื่อให้ปลาด่างหาก ถ้าต่างวามแต่ย้ายแก่
 ไปให้ปลา ใครอยากจะไปดูบ้าง แม้แต่ข้าพเจ้าเองก็ไม่อยากดู
 เขาคนเมื่อสาวเมื่อหนุ่มกระชุ่มกระชวยอยู่ด่างหาก ข้าพเจ้า

จะพรรณนาเรื่องแห่ปลาให้มากไปกว่านักคิดขีด เพราะไม่เคยไป
 ดูกับเขาตั้งที อยู่แค่มุมกว่าได้ แต่ก็ไม่มีโอกาสไปดูให้เห็น
 เป็นขบวนตาตั้งครั่งเดียว ช่วยเต็มที่ ได้แต่รูปภาพที่เขาถ่าย
 มาลงในหน้าหนังสือพิมพ์ ดูแล้วก็นึกอยากไปดูเต็มประดา
 เพราะได้ดูแต่รูปภาพ ก็เหมือนกับที่ทักท้วงว่า “ได้ชนิด
 นิดหนึ่งแต่เพียงฉลุ” เท่านั้น.
